

Centrum Dziedzictwa Przyrody
Górnego Śląska

M A T E R I A Ł Y O P R A C O W A N I A

4

.....

Centrum Dziedzictwa Przyrody
Górnego Śląska

M A T E R I A Ł Y O P R A C O W A N I A

4

.....

WYDAWCA
CENTRUM DZIEDZICTWA PRZYRODY
GÓRNEGO ŚLĄSKA

Projekt okładki i serii wydawniczej
Katarzyna Czerner-Wieczorek

ISSN 1508-6003

DRUK
A + A Print – Katowice
2000

COPYRIGHT BY
CENTRUM DZIEDZICTWA PRZYRODY
GÓRNEGO ŚLĄSKA

**CENTRUM DZIEDZICTWA PRZYRODY
GÓRNEGO ŚLĄSKA**

MATERIAŁY OPRACOWANIA

TOM 4

**WŁODZIMIERZ SERAFIŃSKI, MAŁGORZATA STRZELEC,
AGNIESZKA MICHALIK-KUCHARZ**

BIBLIOGRAFIA WSPÓŁCZESNEJ

MALAKOFAUNY ŚLĄSKA

(1600 – 2000)

Redaktor tomu: Jerzy B. Parusel

KATOWICE 2000

UPPER SILESIAN NATURE HERITAGE CENTRE

MATERIALS PAPERS

VOLUME 4

WŁODZIMIERZ SERAFIŃSKI, MAŁGORZATA STRZELEC,

AGNIESZKA MICHALIK-KUCHARZ

BIBLIOGRAPHY OF RECENT MALACOFAUNA OF THE SILESIA

(1600 – 2000)

Editor: Jerzy B. Parusel

KATOWICE 2000

BIBLIOGRAFIA WSPÓŁCZESNEJ MALAKOFAUNY ŚLĄSKA (1600 – 2000)

**WŁODZIMIERZ SERAFIŃSKI, MAŁGORZATA STRZELEC,
AGNIESZKA MICHALIK-KUCHARZ**

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Zakład Hydrobiologii
ul. Bankowa 9, 40-007 Katowice

1. Od autorów	7
2. Cztery wieki badań malakologicznych na Śląsku	8
3. Zakres bibliografii	10
4. Bibliografia'	13
Summary	23
Zusammenfassung	23

Recenzent pracy: Adolf Reidel

1. OD AUTORÓW

W ukazujących się obecnie opracowaniach dotyczących stanu poznania malakofauny Polski powtarzany jest niezmiennie pogląd, że Śląsk (zwłaszcza Górny) jest słabo poznany pod tym względem. Sądzymy, że wypowiedanie takich twierdzeń wynika z nieznajomości osiągnięć śląskiej malakologii i słabej znajomości literatury dotyczącej mięczaków występujących na Śląsku. Wiele bowiem spośród prac związanych z tą tematyką publikowano w czasopismach o dość wąskim zasięgu. Skłoniło nas to do zestawienia możliwie pełnej bibliografii prac dotyczących malakofauny Śląska, zwłaszcza, że mija obecnie okrągły jubileusz 400-lecia malakologii śląskiej.

Regionalne bibliografie malakologiczne są wydawane od ponad dwudziestu lat w Niemczech. Zestawiane są w nich publikacje dotyczące mięczaków poszczególnych landów. Wielokrotnie mieliśmy okazję przekonać się, jak bardzo ułatwiają one prace porównawcze nad rozmieszczeniem mięczaków w Europie, a zwłaszcza na terenach przyległych do naszego kraju. Mamy nadzieję, że nasza „Bibliografia” zachęci malakologów pracujących w innych regionach Polski do opublikowania bibliografii malakologicznych np. Karpat, Małopolski, Wielkopolski, Pomorza, itp., co w sumie złoży się na wyczerpującą bibliografię malakofauny Polski.

Wyrażamy ogromną wdzięczność Panu prof. dr. hab. Adolfowi Riedlowi, który udzielił nam rad i wskazówek w trakcie czytania pierwszej wersji bibliografii. Wiele Jego cennych sugestii wpłynęło niewątpliwie korzystnie na ostateczny kształt naszej pracy, przy czym musimy tu szczególnie podkreślić, że wielkim w niej ułatwieniem była możliwość weryfikacji wielu pozycji bibliografii z danymi zawartymi w „Katalogu fauny Polski – Ślimaki lądowe” (Warszawa 1988). Niemniej ewentualne błędy i niedociągnięcia obciążają wyłącznie autorów.

Dziękujemy Panu mgr. inż. Jerzemu Paruselowi, Dyrektorowi Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, za życzliwe ustosunkowanie się do naszej inicjatywy i udostępnienie nam wydawnictw Centrum dla opublikowania „Bibliografii”. Dziękujemy Mu także za wskazanie wielu publikacji malakologicznych, zachowanych w bazie danych Centrum, które przeczyliśmy przy zbieraniu naszych materiałów.

W niniejszym opracowaniu staraliśmy się podać pełne dane bibliograficzne każdej pozycji. Czytelnik zauważy jednak bez trudu, że przy niektórych pozycjach brak jest paginacji. Oznacza to, że pozycje te nie były dostępne dla nas w oryginale, lecz że cytujemy je za innymi autorami.

Wdzięczni będziemy wszystkim użytkownikom „Bibliografii” za wskazanie wszelkich usterek, a zwłaszcza publikacji malakologicznych, dotyczących obszaru Śląska, które umknęły naszej uwadze. Uzupełnienia prosimy nadsyłać na adres: Zakład Hydrobiologii Uniwersytetu Śląskiego, ul. Bankowa 9, 40-007 Katowice.

Katowice, 8 sierpnia 2000 r.

2. CZTERY WIEKI BADAŃ MALAKOLOGICZNYCH NA ŚLĄSKU

Śląsk, wbrew często wyrażanym opiniom, jest obszarem dobrze poznanym pod względem malakologicznym, co związane jest z długą historią badań przyrodniczych prowadzonych tu od XVII wieku. Badania malakologiczne rozpoczęły się tu wcześniej niż w wielu innych krajach Europy, do czego niewątpliwie przyczynił się handel rodzimymi śląskimi perłami, znanymi i cenionymi w Europie już w XV i XVI wieku (Pax 1921). Perły pochodzące z Kwisy osiągały wysokie ceny w wieku XVI, a główne ośrodki połowu i handlu perłami znajdowały się głównie nad Bobrem.

W roku 1600 jeleniogórski, a później zgorzelecki lekarz Kacper Schwenckfeld opublikował historię naturalną Śląska, z opisem trzech królestw: mineralów, roślin i zwierząt, gdzie w części zoologicznej („*Stirpium et Fossilium Silesiae Catalogus*”) wymienione zostały nieliczne gatunki ślimaków i małży, spośród których tylko winniczek, skójką malarska i perloródka rzeczna dają się rozpoznać na podstawie zamieszczonych opisów. W późniejszym „*Theriotrophaeum Silesiae*” (1608) przedstawił katalog zwierząt znanych z terenu Śląska. Dzieło to, opublikowane w Legnicy, przez ponad 100 lat było jedynym źródłem wiadomości zoologicznych.

Pierwszą pracą malakologiczną dotyczącą Śląska była prawdopodobnie, wydana w Berlinie w 1737 roku, rozprawa Hermana o śląskich perloródkach. Być może, że w okresie dzielącym ukazanie się tych dwóch pierwszych publikacji ukazywały się jakieś notatki w lokalnych wydawnictwach, ale nie udało nam się do nich dotrzeć. Również Merkel (1894), który przedstawił historię badań malakologicznych na Śląsku, nie wymienia żadnych publikacji z tego okresu.

Dopiero w roku 1806 ukazał się pod tytułem „*Faunae silesiacae prodomus*” niewielki wykaz śląskich mięczaków zestawiony przez Weigela. Przydatność tego wykazu była jednak nieznaczna, gdyż dane w nim zawarte były raczej wynikiem przypuszczeń, niż własnych obserwacji autora.

Znacznie większą wartość ma pierwsza praca malakologiczna oparta na wynikach własnych badań, opublikowana w roku 1833 w lużyckim czasopiśmie „*Lausitzer Magazin*” przez nauczyciela z Lwówka Śląskiego, J. G. Neumanna, historia naturalna śląsko – lużyckich lądowych i wodnych mięczaków. Autor podał w niej dane dotyczące 89 gatunków. Jeszcze większy postęp w poznaniu malakofauny Śląska przyniosła publikacja H. Scholtza, wrocławskiego lekarza. Opublikował on w roku 1841 w piśmie „*Schlesische Provinzialblätter*” apel do czytelników o nadsyłanie mu wszelkich informacji o występowaniu mięczaków na Śląsku. W apelu wymienił wszystkie znane w tym czasie gatunki. Sądzić można, że wezwanie do współpracy wywołało pozytywny oddźwięk, gdyż już w 1843 roku Scholtz opublikował obszerną pracę „*Schlesiens Land- und Wassermollusken systematisch geordnet und beschrieben*”. W drugim wydaniu (1852), do którego dołączono 16 stronicowy suplement, Scholtz wymienił już 146 gatunków mięczaków ze Śląska, które w wyniku krytycznej analizy E. Merkela (1884) zredukowano do 130 gatunków, według obowiązującej w tym czasie systematyki.

Wartościowe dane do poznania fauny mięczaków Śląska i Łużyc przyniosły publikacje R. Pecka, W. Möllendorfa, H. Jordana i O. Wohlbereda.

W drugiej połowie XIX wieku do badań nad mięczakami Śląska przystąpiło wielu amatorów zainteresowanych przede wszystkim mięczakami Sudetów, które stanowiły w tym okresie cel licznych wycieczek turystycznych. Brali w nich udział miłośnicy przyrody i kolekcjonerzy muszli, którzy gromadzili zbiory, wykorzystywane później w opracowaniach naukowych. Badania malakologiczne w Sudetach zapoczątkował w latach 60-tych XIX wieku Reinhardt, którego publikacje stanowią do dziś wartościowe źródło danych o mięczakach gór Śląska. Między inny-

mi wykazał on istotne różnice faunistyczne między Sudetami Zachodnimi i Wschodnimi, określając faunę zachodnią jako arktyczno-alpejską, a wschodnią jako karpacko-alpejską. Obok Sudetów, udokumentowano w tym okresie malakofaunę pogranicza śląsko-łużyckiego oraz równinnych terenów Dolnego Śląska. Natomiast bardzo niewiele danych dotyczyło wówczas Górnego Śląska. Badania na tym terenie (okolice Opola, Kluczborka i Olesna) prowadził O. Goldfuss. Górny Śląsk uważany był zresztą do niedawna za mało interesujący z malakologicznego punktu widzenia, ze względu na niedostatek wapienia w środowisku oraz dewastację powierzchni ziemi, pokrytej pierwotnie suchymi lasami sosnowymi. Bogatsze kolekcje z tego okresu pochodzą tylko z okolic Kobylna, gdzie przeważyły wówczas wilgotne lasy bukowe i olszyny.

Z drugiej połowy XIX wieku pochodzą pierwsze prace polskich uczonych, dotyczące (mniej lub bardziej bezpośrednio) malakofauny Śląska. Wymienić tu należy przede wszystkim prace Stobieckiego, poświęcone mięczakom Babiej Góry oraz prace Wagnera, dotyczące Śląska Cieszyńskiego i Beskidu Śląskiego.

Moda na kolekcjonowanie muszli, jaka ogarnęła wielu ludzi, doprowadziła do powstania wartościowych kolekcji, których właściciele wprawdzie mało sami publikowali, ale udostępniali je fachowcom, dzięki czemu opisano nowe gatunki ślimaków i szereg stanowisk występowania. Do wybitnych zbieraczy należeli: urzędnik z Paczkowa – Grundey i nauczyciel z Wrocławia – Thamm. Ten ostatni opublikował kilka przyczynków do znajomości malakofauny Sudetów.

Zwraca uwagę brak zainteresowania mięczakami Śląska fachowych przyrodników z Uniwersytetu we Wrocławiu (ówczesny Breslau). Prace malakologów publikowane były głównie w specjalistycznym czasopiśmie „Nachrichtsblatt der Deutschen Malakozoologischen Gesellschaft”, ukazującym się od roku 1869 we Frankfurcie nad Menem, ale także w czasopiśmie towarzystwa przyrodników w Zgorzelcu, ukazującym się od roku 1827.

Ostatnie dwudziestolecie wieku XIX to okres niezwykle intensywnej działalności wrocławskiego nauczyciela i wybitnego śląskiego malakologa Edwarda Merkela. Prowadził on szerokie badania własne oraz wykorzystywał zbiory śląskich mięczaków, przekazane przez różnych kolekcjonerów do muzeum przyrodniczego we Wrocławiu, czego efektem stała się obszerna książka podsumowująca znajomość malakofauny Śląska, opublikowana w roku 1894. Lista mięczaków stwierdzonych w tym okresie na Śląsku wynosiła 140 gatunków ślimaków i 24 gatunki małży.

Początek wieku XX, aż do końca I Wojny Światowej, to okres znacznego ograniczenia badań malakologicznych na Śląsku. Również okres międzywojenny cechuje znaczne ubóstwo publikacji malakologicznych. W tym okresie po niemieckiej stronie Śląska, podzielonego w wyniku Traktatu Wersalskiego, publikowali C. R. Boettger, F. Pax, S. Jaeckel sen. i wielu innych, których prace dotyczyły częściej Sudetów niż terenów nizinnych, natomiast prace polskie były bardzo nieliczne i dotyczyły np. Babiej Góry, pogranicza Wielkopolski i Śląska, lub wykorzystywały jedynie materiały śląskie w taksonomicznych opracowaniach mięczaków.

Na to ubóstwo badań w dziedzinie malakologii na Górnym Śląsku w latach międzywojennych zwracał uwagę A. Czudek, w publikacji „Stan i potrzeby nauki polskiej o Śląsku w zakresie zoologii” (bez daty wydania). Potwierdzeniem tego stanu jest wykaz publikacji malakologicznych zamieszczony w „Krytycznym przeglądzie mięczaków Polski” J. Urbańskiego, gdzie z okresu międzywojennego mamy tylko nieliczne prace dotyczące Beskidu Śląskiego.

Po II Wojnie Światowej zjednoczony w granicach Polski Śląsk stał się obszarem intensywnie badanym przez malakologów. Początkowo pracowali tu malakolodzy z Uniwersytetu

Poznańskiego, którzy następnie stworzyli silny ośrodek w Uniwersytecie Wrocławskim. Badania A. Wiktora i jego współpracowników dotyczyły przede wszystkim malakofauny Sudetów (głównie gatunków lądowych) i Dolnego Śląska. W latach siedemdziesiątych powstał ośrodek badań malakologicznych w Uniwersytecie Śląskim, którego pracownicy zajęli się mięczakami wodnymi Górnego Śląska.

Należy podkreślić, że oba ośrodki malakologiczne na Dolnym i Górnym Śląsku zostały zorganizowane przez uczniów Profesora Jarosława Urbańskiego, którego możemy więc uznać za „ojca chrzestnego” powojennej polskiej malakologii na Śląsku.

3. ZAKRES BIBLIOGRAFII

Bibliografia jest owocem wieloletniego gromadzenia publikacji malakologicznych. Zawiera wyłącznie prace faunistyczne dotyczące współcześnie występujących gatunków, z wyłączeniem fauny kopalnej. W bibliografii nie uwzględniono prac popularnonaukowych.

W ciągu czterech wieków, jakie upłynęły od pojawienia się dzieła Schwenckfelda, w badaniach malakologicznych na Śląsku brało udział 98 badaczy (44 polskich i 54 niemieckich), którzy opublikowali w sumie 208 prac (w tym 14 książek) w językach: polskim 71, niemieckim 100, angielskim 34 i łacińskim 3 (tab. 1).

Uwzględnione w bibliografii prace dotyczą w całości lub częściowo mięczaków, występujących w następujących regionach wyróżnionych na Śląsku: Sudety (Zachodnie i Wschodnie), Dolny Śląsk (wraz ze Wzgórzami Trzebnickimi), Górny Śląsk (wraz z Beskidem Śląskim, Żywieckim i Małym) oraz pogranicze Śląsko-Łużyckie, tj. tereny na zachód od Nysy Łużyckiej po mniej więcej Budziszyn i Chocieburz. W tabeli 2 zestawiono prace zawarte w bibliografii, w odniesieniu do regionu i okresu badań. W rubryce „Śląsk” umieszczono prace dotyczące więcej niż jednego regionu, mimo że nie zawsze dotyczą one całego Śląska.

Tabela 1. Czasopisma, w których ukazała się większość prac dotyczących malakofauny Śląska.
Table 1. Periodicals, in which most of papers regarding to malacofauna of Silesia have appeared.

Lp. No	Tytuł czasopisma Title of periodical	Miasto wydania Town of publication
1.	Abhandlungen der naturforschenden Gesellschaft zu Görlitz	Görlitz
2.	Abhandlungen und Berichte des Naturkundemuseums zu Görlitz	Görlitz
3.	Acta biologica Silesiana	Katowice
4.	Acta hydrobiologica	Kraków
5.	Acta Universitatis Vratislaviensis	Wrocław
6.	Acta zoologica cracoviensia	Kraków
7.	Archiv für Molluskenkunde	Frankfurt/M
8.	Archiv für Naturgeschichte	Leipzig

9. Beiträge zur Biologie des Glatzer Schneeberges	Breslau
10. Chrońmy Przyrodę Ojczyzn	Kraków
11. Ekologia Polska	Warszawa
12. Folia limnologica	Łódź
13. Folia malacologica	Kraków Poznań
14. Fragmenta faunistica	Warszawa
15. Jahrbücher der deutschen malakozoologischen Gesellschaft	Frankfurt/M
16. Kształtowanie środowiska geograficznego i ochrona przyrody na obszarach uprzemysłowionych i zurbanizowanych	Katowice Sosnowiec
17. Malakologische Abhandlungen des Museums für Tierkunde	Dresden
18. Mitteilungen der deutschen malakozoologischen Gesellschaft	Frankfurt/M
19. Nachrichtenblatt der deutschen malakozoologischen Gesellschaft	Frankfurt/M
20. Ochrona Przyrody	Kraków
21. Ostdeutscher Naturwart	Liegnitz
22. Pamiętnik fizjograficzny	Warszawa
23. Polskie Archiwum Hydrobiologii	Warszawa
24. Prace Komisji Biologicznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk	Poznań
25. Przegląd zoologiczny	Wrocław
26. Sitzungsberichte der Gesellschaft naturforschender Freunde	Berlin
27. Sprawozdanie Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk	Poznań
28. Sprawozdanie Komisji Fizjograficznej AU/PAU	Kraków
29. Studia Ośrodka Dokumentacji Fizjograficznej PAN	Kraków
30. Übersicht der Arbeiten und Veränderungen der Schlesischen Gesellschaft der Vaterländischer Kultur	Breslau
31. Walkerana	Ann Arbor
32. Wszechświat	Kraków
33. Zeitschrift für Malakozoologie	Hanower
34. Zeitschrift für Morphologie und Oecologie der Tiere	Berlin
35. Zoologischer Anzeiger	Leipzig

Tabela 2. Publikacje dotyczące malakofauny makroregionów Śląska w kolejnych okresach badań.

Table 2. Publications regarding to malacofauna of the Silesia macroregions in following periods of researches.

Makroregion Macroregion	Okres badań – Period of researches					Liczba publikacji Number of publications
	XVII i XVIII w.	1801 - 1850	1851 - 1918	1919 - 1945	Po 1945	
Śląsk	2	5	11	6	14	38
Dolny Śląsk		3	10	5	5	23
Górny Śląsk			10	9	69	88
Sudety	1	4	14	8	13	40
Pogranicze śląsko-łużyckie			8	5	6	19

4. BIBLIOGRAFIA

1. ALEXANDROWICZ S. W. 1996. Współczesna i subfossylna malakofauna na skalce wapiennej w Bolęcinnie koło Chrzanowa. Chrońmy przyr. ojcz. 52, 6: 27-40.
2. ALEXANDROWICZ W. P. 1994. Współczesna i subfossylna malakofauna na Pańskiej Górze w Andrychowie. Ochr. Przyr., 51: 147-156.
3. BAER O. 1884. Das östlichste Vorkommen der Flussperlenmuschel im Stromsystem der Oder und seine Beziehungen zu den sich westlich anschliessenden Verbreitungsgebieten (Eulamellibranchiata, Margaritiferidae). Malak. Abh. Mus. Tierkde Dresden, 10: 53-68.
4. BĄKOWSKI J. 1884. Mięczaki galicyjskie. Kosmos, 9: 190-197, 275-283, 376-391, 477-490, 604-611, 680-697, 761-789.
5. BERGER L. 1961. Mięczaki pogranicza Wielkopolski, Śląska i Jury Krakowsko-Wieluńskiej. Pr. Kom. Biol. PTPN, 25: 1-123.
6. BERGER L. 1963. Polish species of the genus *Carychium* Müller (Gastropoda, Ellobiidae). Acta zool. cracov., 8: 311-326.
7. BOETERS H. D. 1955. Ein Beitrag zur Molluskenfauna der Umgebung von Görlitz. Abh. Ber. Naturkundemus. Görlitz, 34: 185-187.
8. BOETTGER C. R. 1913. Beiträge zur Kenntnis der Molluskenfauna Schlesiens. Nachrbl. dtsh. malak. Ges., 25: 153-163.
9. BOETTGER C. R. 1926. Untersuchungen über die Entstehung eines Faunenbildes. Zur Zoogeographie der Weichtiere Schlesiens. Zt. Morph. Oekol. d. Tiere, 6: 333-414.
10. BOETTGER C. R. 1926. Die Verbreitung der Landschneckengattung *Cepaea* Held in Deutschland. Arch. Moll., 58: 11-24.
11. BOETTGER C. R. 1938. Für Deutschland neue Landschnecken aus Schlesien. Zool. Anz., 121: 107-110.
12. BOETTGER O. 1878. Systematisches Verzeichniss der lebenden Arten der Landschnecken-Gattung *Clausilia* Drap. mit ausführlicher Angabe der geographischen Verbreitung der einzelnen species. Ber. Offenb. Ver. Naturk. Offenbach a. M., 17-18: 18-101.
13. BUCHNER O. 1917. Die Grössenextreme bei unseren einheimischen Land- und Süßwassermollusken. Nachrbl. dtsh. Malak. Ges., 49: 176-185.
14. BULMAN K. 1995. Ślimaki (Gastropoda) Wzgórz Trzebnickich. Acta Univ. Wratisl., Prace zool., 29: 5-21.
15. BÜTTNER K. 1922. Die jetzige Verbreitung von *Physa acuta* Drap. Arch. Moll., 54: 40-42.
16. BÜTTNER K. 1938. Die Molluskenfauna des Glatzer Schneeberges. Beitr. Biol. Glatzer Schneeberges, 4: 346-362.
17. CLESSIN S. 1882. Über *Clausilia silesiaca* A. Schmidt. Nachrbl. dtsh. malak. Ges., 14: 135-137.
18. CLESSIN S. 1884. Deutsche Excursions-Mollusken-Fauna. II Aufl. Nürnberg, ss. 658.

19. CLESSIN S. 1911. Neue *Acme* – Arten. Nachrbl. dtsch. malak. Ges., 43: 165-167.
20. CYPARS v. V. 1885. Die Molluskenfauna des Riesengebirges. Riesengebirge in Wort und Bild, Vol. 5.
21. CZEKAJ D. 1993. Wstępne badania nad fauną nowopowstałego zbiornika Łąka koło Pszczyny. Kształtowanie środowiska geograficznego i ochrona przyrody na obszarach uprzemysłowionych i zurbanizowanych, 8: 39-43.
22. CZUDEK A.[b.d]. Stan i potrzeby nauki polskiej o Śląsku w zakresie zoologii. [b.m.w.], ss. 15.
23. DERYŁO A., NARLOCH L., KOSTECKI M., SZILMAN P. 2000. Badania hydrobiologiczne zbiornika zaporowego w Przeczycach. Część II. Organizmy makrobentosowe w zbiorniku. Arch. Ochr. Środ. 26,3: 89-99.
24. DYRDOWSKA M. 1929. Przyczynek do zoogeografii mięczaków Polski. Spraw. Komis. Fizjogr. PAU, 63: 201-203.
25. DZIĘCZKOWSKI A. 1971. Badania ilościowe ślimaków buczyn południowo-zachodniej Polski. Spraw. PTPN, 2 (83): 258-260.
26. DZIĘCZKOWSKI A. 1972. Badania ilościowe ślimaków buczyn południowo-zachodniej Polski. Studium ekologiczno – faunistyczne. Pr. Kom. Biol. PTPN, 35: 243-332.
27. EHRMANN P. 1933. Mollusken (Weichtiere). W: Die Tierwelt Mitteleuropas II, 1. Leipzig, ss. 264.
28. FIEDLER [??] 1868. Über lebende *Dreissena polymorpha* aus dem Brandschutzer See bei Auras. Jb. schles. Ges. vaterl. Kultur, 46: 52.
29. FRANZ V. 1907. Beiträge zur schlesischen Molluskenfauna. Nachrbl. dtsch. malak. Ges., 39: 20-33, 53-68.
30. GEYER D. 1909. Unsere Land- und Süßwasser-Mollusken. Einführung in die Molluskenfauna Deutschlands. II Aufl. Stuttgart, ss. VIII + 155.
31. GOLDFUSS O. 1883. Beitrag zur Molluskenfauna Oberschlesiens. Nachrbl. dtsch. malak. Ges., 15: 33-44.
32. GOLDFUSS O. 1895. Die Molluskenfauna der Umgegend von Löhn in Schlesien. Nachrbl. dtsch. malak. Ges., 27: 89-98.
33. GOLDFUSS O. 1904. Beiträge zur Molluskenfauna Schlesiens. Nachrbl. dtsch. malak. Ges., 36: 61-79.
34. HERMANN L. D. 1737. De conchis fluviatilibus margaritiferis Silesiacis. Miscell. Berolin., 5: 162-172.
35. HERR O. 1924. Zur Geschichte der Perlenfischerei in der Oberlausitz. Abh. Naturf. Ges. Görlitz, 29: 65-69.
36. HESSE E. 1921. Einige faunistische Mitteilungen über einheimische Mollusken. Arch. Moll., 53: 237-244.
37. HORTZSCHANSKY A. 1895. Miscellen zur deutschen Molluskenfauna. Nachrbl. dtsch. malak. Ges., 23: 30-33.
38. JACKIEWICZ M. 1965. Regeneracja i anormalności skorupki świrdrzyków (Mollusca: Clausiliidae). Pr. Kom. Biol. PTPN, 31: 1-32.
39. JACKIEWICZ M. 1974. Krajowe gatunki Aciculidae (Mollusca, Prosobranchia). Fragm. faun. 19, 17: 445-454.
40. JACKIEWICZ M. 1978. Rozmieszczenie *Succinea elegans* Risso i *Succinea sarsi* Esmark w Polsce (Gastropoda, Pulmonata). Fragm. faun., 2: 243-257.
41. JACKIEWICZ M. 1988. *Stagnicola turricula* (Held, 1836) (Gastropoda, Lymnaeidae) – gatunek błotniarki nowy dla Polski. Prz. zool. 32, 2: 203-205.

42. JAECKEL S. sen. 1939. Zur Kenntnis der schlesischen Mollusken. Arch. Moll., 71: 154-156.
43. JAECKEL S. sen. 1942. Zur Kenntnis der Molluskenfauna der Sudeten. I. Mollusken aus Ostsudeten. Arch. Moll., 74: 225-239.
44. JAECKEL S. sen. 1943. Zur Kenntnis der Molluskenfauna der Sudeten. II. Westsudeten. Arch. Moll., 75: 269-273.
45. JESCHKE K. 1938. Die Abhängigkeit der Tierwelt von Boden nach Beobachtungen im Schlesischen Hügellande. Inaugural Dissertation. Zool. Inst. Mus. Univ. Breslau, ss. 81.
46. JORDAN H. 1879. Die Molluskenfauna der Preussischen Oberlausitz. Jb. dtsch. malak. Ges., 6: 291-384.
47. KASZA H., KRZYŻANEK E. 1996. Malże Zbiornika Goczałkowickiego – stan i zagrożenie. Przyroda Górnego Śląska, 6: 8.
48. KASZA H., KRZYŻANEK E., PISTELOK F. 1998. Kierunkowe zmiany makrofauny dennej w eutrofizowanym i o zmiennej termice wody zbiorniku zaporowym po redukcji dopływu nutrientów. Natura Silesiae Superioris, 2: 95-104.
49. KAŻMIERCZAK T. 1966. Próba restytucji perloródki rzecznej w Karkonoszach. Chrońmy przyr. ojcz., 22: 51-52.
50. KLAUSNITZER B. 1996. Ein Neissegenist mit *Perforatella bidentata* (Gmelin) (Mollusca). Ber. naturf. Ges. Oberlausitz, 5: 49-52.
51. KOEHLER A. 1908. Beitrag zur Kenntnis der Mollusken der böhmischen Riesengebirges. Nachrbl. dtsch. malak. Ges., 40: 19-22.
52. KOSIŃSKA M. 1973. *Monacha cartusiana* (Müller) i *Milax budapestensis* (Hazay) – dwa interesujące gatunki w faunie Polski. Prz. zool., 17: 59-62.
53. KOSIŃSKA M. 1979. Mięczaki Wrocławia. Acta Univ. Wratisl., 473: 13-40.
54. KOTZIAS H. 1925. Vorläufige Mitteilungen über stenotherme Quellen des Dramatales. Ostdeutsche Naturwart, 1925: 493-495.
55. KOWNACKA M. 1963. Ślimaki stawów rybnych w Golyszu i Landeku. Acta hydrobiol., 5: 173-188.
56. KOWNACKI A. 1963. The bottom fauna of the dam reservoir in Porąbka of the Sola river. Acta hydrobiol., 5: 159-172.
57. KOWNACKI A., KRZYŻANEK E. 1987. Development and structure of the Goczałkowice reservoir ecosystem. XVII. General remarks. Ekol. pol. 34 (1986), 3: 537-558.
58. KRASOWSKA E. 1978. Skójka perloródka *Margaritifera margaritifera* L. (Mollusca, Bivalvia) – gatunek chroniony. Prz. zool. 22, 1: 48-54.
59. KRODKIEWSKA M., STRZELEC M., SERAFIŃSKI W. 1998. Wodożyłka nowozelandzka, *Potamopyrgus antipodarum* (Gray) (Gastropoda: Prosobranchia) niebezpieczny przybysz w malakofaunie Polski. Prz. zool., 42: 53-60.
60. KRZYŻANEK E. 1966. Występowanie szczeżui wielkiej (*Anodonta cellensis*) w zbiorniku zaporowym w Goczałkowicach. Wszechświat, 11: 279-280.
61. KRZYŻANEK E. 1970. Kształtowanie się zbiorowisk fauny dennej zbiornika Goczałkowickiego. Acta hydrobiol., 12: 399-421.
62. KRZYŻANEK E. 1971. Bottom fauna in the Tresna dam reservoir in 1996. Acta hydrobiol., 13: 335-342.
63. KRZYŻANEK E. 1973. Makrofauna denna zbiornika zaporowego w Goczałkowicach w latach 1965-1969. Acta hydrobiol., 15: 189-196.
64. KRZYŻANEK E. 1976. Preliminary investigations on bivalves (Bivalvia) of the dam reservoir at Goczałkowice. Acta hydrobiol., 18: 61-73.
65. KRZYŻANEK E. 1977. Makrofauna denna zbiornika zaporowego w Goczałkowicach

- w latach 1970-1975. *Acta hydrobiol.*, 19: 51-67.
66. KRZYŻANEK E. 1979. Bottom macrofauna of the dam reservoir at Rybnik remaining under the influence of hot discharged waters from the hot power station. *Acta hydrobiol.*, 21: 243-259.
 67. KRZYŻANEK E. 1986. Zoobenthos of the small rheolimnic Wisła-Czarne dam reservoir (Southern Poland) in the period 1975 - 1984. *Acta hydrobiol.* 28, 3/4: 415-427.
 68. KRZYŻANEK E. 1987. Development and structure of the Goczałkowice reservoir ecosystem. XIV. Zoobenthos. *Ekol. pol.* 34 (1986), 3: 491-513.
 69. KRZYŻANEK E. 1989. Rola małży z rodziny Unionidae w zbiorniku Goczałkowickim. *Wszechświat*, 3: 57-59.
 70. KRZYŻANEK E. 1991. The formation of bottom macrofauna communities in three dam reservoirs in Silesia (Southern Poland) from the beginning of their existence. *Acta hydrobiol.*, 33: 265-305.
 71. KRZYŻANEK E. 1994. Changes in the bivalve groups (Bivalvia – Unionidae) in the Goczałkowice reservoir (Southern Poland) in the period 1983-1992. *Acta* 36: 103-113.
 72. KRZYŻANEK E., KASZA H. 1995. Formation of bottom macrofauna in the Goczałkowice reservoir (Southern Poland) against the background of changing selected physico-chemical properties of the water. *Acta hydrobiol.* 37, 2: 103-111.
 73. KRZYŻANEK E., KASZA H., KRZANOWSKI W., KUFLIKOWSKI T., PAJĄK G. 1986. Succession of communities in Goczałkowice dam reservoir in period 1955-1982. *Arch. hydrobiol.*, 106: 21-45.
 74. KRZYŻANEK E., KRZYŻANEK M. 1987. Development and structure of the Goczałkowice reservoir ecosystem. XVIII. List of plant and animal species. *Ekol. pol.* 34 (1986), 3: 559-577.
 75. KUFLIKOWSKI T. 1970. Fauna naroślinna stawów karpowych w Goczałkowicach. *Acta hydrobiol.*, 12: 439-456.
 76. KUFLIKOWSKI T. 1974. Fauna fitofilna zbiornika zaporowego w Goczałkowicach. *Acta hydrobiol.*, 16: 189-207.
 77. KUFLIKOWSKI T. 1987. Development and structure of the Goczałkowice reservoir ecosystem. XIII. Plant – dwelling fauna. *Ekol. pol.* 34 (1986), 3: 473-489.
 78. KYSELA A. 1956. Fauna denna Zbiornika Goczałkowickiego i występowanie komarów w jego okolicy w 1955 r. *Biul. Kom. do spraw Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego PAN*, 8: 79-85.
 79. KYSELA A. 1958. Fauna denna zbiornika wodnego w Goczałkowicach i jego zlewni w 1957 r. *Biul. Kom. do spraw Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego PAN*, 19: 21-31.
 80. LEWIN I. 1992. Wpływ zabiegów rekultywacyjnych na faunę ślimaków Jeziora Paprocańskiego. *Kształtowanie środowiska geograficznego i ochrona przyrody na obszarach uprzemysłowionych i zurbanizowanych*, 5: 55-60.
 81. MALTZ T. K. 1999. Ślimaki (Gastropoda) Kotliny i Pogórza Wałbrzyskiego. *Folia malac.*, 7: 51-72.
 82. MARTENS v. E. 1870. Zur Literatur der Mollusken Deutschlands. II Mitteldeutsche Bergländer. *Nachrl. dtsch. malak. Ges.*, 2: 3-5, 17-21, 33-38, 49-54, 65-67.
 83. MAZARAKI M. 1979. Ślimaki i małże Ziemi Chrzanowskiej, zebrane w latach 1969-1976. *Studia Ośr. Dok. Fizjograf. PAN*, 7: 165-177.
 84. MENKE K. Th. 1845. Bemerkungen zu einigen der oben aufgeführten schlesischen

- Mollusken. Z. Malak., 2:110-114.
85. MENTZEN H. 1925. Die Unioniden Schlesiens. Abh. Naturfor. Ges. Görlitz, 29: 1-64.
 86. MERKEL E. 1882. Zur Molluskenfauna von Schlesien. Nachrbl. dtsch. malak. Ges., 14: 64-67.
 87. MERKEL E. 1883. Zur Molluskenfauna des Zobtenberges in Schlesien. Nachrbl. malak. Ges., 15: 150-153.
 88. MERKEL E. 1884. Die Kenntnis der Molluskenfauna Schlesiens. Jb. dtsch. malak. Ges., 11: 263-289.
 89. MERKEL E. 1884. Zur Molluskenfauna Schlesiens. Nachrbl. dtsch. malak. Ges., 11: 174-178.
 90. MERKEL E. 1887. Zur Molluskenfauna Schlesiens. Nachrbl. dtsch. malak. Ges., 14: 139-144.
 91. MERKEL E. 1894. Molluskenfauna von Schlesien. Breslau, ss. VIII + 293.
 92. MERKEL E. 1897. Zur Fauna der schlesischen Bivalvien. Sitz. d. zool. – bot. Section I, 1. 3. 1897.
 93. MERKEL E. 1899. Mitteilung aus dem Gebiet schlesischer Molluskenfauna. Sitz. d. zool. – bot. Section, 19. 1. 1899.
 94. METZNER P. 1916. Beitrag zur Kenntnis der Mollusken der Oberlausitz. Ber. naturwiss. Ges. Isis Bautzen, 1913/1915: 43-45.
 95. MICHALIK-KUCHARZ A. 1999. Zmienność morfologiczna muszli *Lymnaea stagnalis* (L.) w zbiornikach antropogenicznych Górnego Śląska. Kształtowanie środowiska geograficznego i ochrona przyrody na obszarach uprzemysłowionych i zurbanizowanych, 28: 14-24.
 96. MICHALIK-KUCHARZ A., STRZELEC M., SERAFIŃSKI W. 2000. Malacofauna of rivers in Upper Silesia (Southern Poland). Malak. Abh. Mus. Tierkde Dresden, 20: 296-305.
 97. MOELLENDORF v. O. 1871. Nachtrag zu dem Verzeichniss der in der Preussischen Oberlausitz vorkommenden Binnenmollusken. Abh. Naturf. Ges. Görlitz, 14: 68.
 98. MÜLLER E. G. O. 1893. *Limax schwabii* in Deutschland. Nachrbl. dtsch. malak. Ges., 25: 197-199.
 99. NEUMANN J. G. 1833. Naturgeschichte schlesisch-lausitzischer Land und Wassermollusken. Lausitz. Magaz. Zittau, 10: 166.
 100. PAX F. 1921. Die Molluskenfauna des Moorlagers am Trebnitzer Hedwigbad. Arch. Moll., 53: 207-211.
 101. PAX F. 1921. Die Tierwelt Schlesiens. Fischer-Verlag, Jena, ss. VIII + 342.
 102. PAX F. 1932. Perlenbäche und Perlenfischerei in den Sudeten. Schles. Monatshefte, 9.
 103. PAX F. 1944. Alter und Herkunft der Tierbevölkerung im Glatzer Schneegebirge. Jb. schles. Ges. vaterl. Kultur, 116: 37-61.
 104. PECK R. 1859. Verzeichniss in der Preussischen Oberlausitz vorkommenden Land- und Wassermollusken. Abh. Naturf. Ges. Görlitz, 9: 196-202.
 105. PECK R. 1865. Nachtrag zu dem Verzeichniss der in der Preussischen Oberlausitz vorkommenden Land- und Wassermollusken. Abh. Naturf. Ges. Görlitz, 12: 126-130, 206.
 106. POKRYSZKO B. 1984. Ślimaki Gór i Pogórza Kaczawskiego (Sudety Zachodnie). Acta Univ. Wratisl., 739: 21-52.
 107. POLIŃSKI W. 1924. Anatomisch - systematische und zoogeographische Studien über die Heliciden Polens. Bull. Acad. Pol. Soc. Lett. Cl. Sci. Math. Nat., B, 1924: 131-279.

108. REINHARDT O. 1868. Über *Pupa arctica* aus der kleinen Schneeegrube des Riesengebirges. SB Ges. Naturf. Fr. Berlin, 1868: 10.
109. REINHARDT O. 1870. Beitrag zur Molluskenfauna des Zobten in Schlesien. Nachrbl. dtsh. malak. Ges., 2: 185-196.
110. REINHARDT O. 1874. Ueber die Molluskenfauna der Sudeten. Arch. Naturgesch., 40: 3-83.
111. REMBECKA I. 1988. Analysis of some shell features of *Valvata cristata* O. F. Müller, 1774 (Prosobranchia, Valvatidae) from fish pond in Ligota-Zabrzeg (Upper Silesia). Folia malac., 2: 77-82.
112. REMBECKA I. 1989. Freshwater snails (Mollusca: Gastropoda) of fish ponds in Silesia (Southern Poland). Folia malac., 3: 131-137.
113. REMBECKA I., SERAFIŃSKI W., STRZELEC M. 1986. Cztery rzadkie gatunki ślimaków wodnych na Śląsku. Prz. zool., 30: 305-308.
114. RIEDEL A. 1957. Revision der Zonitiden Polens (Gastropoda). Ann. zool., 16: 361-464.
115. RIEDEL A. 1969. Die Untergattungen *Morlina* A. J. Wagner und *Riedelius* Hudec der Gattung *Oxychilus* Fitzinger (Gastropoda, Zonitidae). Ann. zool., 27: 91-131.
116. RIEDEL A., WIKTOR A. 1974. Arionacea – Ślimaki krężalkowate i ślinikowate (Gastropoda: Stylommatophora). Fauna Polski, 2: 1-140.
117. RITTER L. 1956. Ein Beitrag zur Molluskenfauna der Görlitzer Umgebung: Zusammenstellung der auf der Landeskronen vorkommender Schnecken. Abh. Ber. Naturkdemus. Görlitz, 35: 129-133.
118. ROHRMANN G. 1870. Eine Excursion ins Riesengebirge. Nachrbl. dtsh. malak. Ges., 2: 172-176.
119. SCHIMMEL F. 1908. Beitrag zur Molluskenfauna der Umgebung von Kreutzburg O./S. Progr. 257 Kgl. Gymnasiums, Kreutzburg.
120. SCHMIDT A. 1857. Die kritischen Gruppen der Europäischen Clausilien. Leipzig, ss. VI + 65.
121. SCHOLTZ H. 1841. Über die bisher aufgefundenen schlesischen Land- und Wasserschalthiere (Mollusken) mit Inbegriff derer, welche nach Neumann in der Lausitz vorkommen. Schl. Prov. Blätt., 113.
122. SCHOLTZ H. 1842. Nachtrag zu den Conchylien Schlesiens aus Excursionen. Übers. Arb. Veränd. Schles. Ges. Vaterl. Kultur, s.: 145-156.
123. SCHOLTZ H. 1843. Schlesiens Land- und Wassermollusken systematisch geordnet und beschrieben. Breslau, ss. X + 144.
124. SCHOLTZ H. 1843. Beiträge zur Molluskenkunde der Grafschafts Glatz. Übers. Arb. Veränd. Schles. Ges. Vaterl. Kultur.
125. SCHOLTZ H. 1844. Ergänzungen zur Molluskenfauna Schlesiens. Übers. Arb. Veränd. Schles. Ges. Vaterl. Kultur, s.: 136-138.
126. SCHOLTZ H. 1845. Ergänzungen zur Molluskenfauna Schlesiens. Übers. Arb. Veränd. Schles. Ges. Vaterl. Kultur, s.: 117-118.
127. SCHOLTZ H. 1845. Neueste Beobachtungen im Gebiete der Molluskenfauna Schlesiens. Zt. Malak., 2: 97-100.
128. SCHOLTZ H. 1846. Ergänzungen zur Molluskenfauna Schlesiens. Übers. Arb. Veränd. Schles. Ges. Vaterl. Kultur, s.: 65-67.
129. SCHOLTZ H. 1852. Verzeichniss der bis jetzt in Schlesien aufgefundenen Land- und Süßwasser-Mollusken. Zt. Malak., 9: 33-43.
130. SCHOLTZ H. 1853. Schlesiens Land- und Wassermollusken systematisch geordnet und

- beschrieben. Supplement. Breslau, ss. 17.
131. SCHWARZE Ch. A. 1800-1804. Über die Natur und Entstehungsart der Perlen besonders in den Muscheln des Quaisses. Neue laus. Monatschr., 1800, II: 233-240, 1802: 241-253, 273-291, 1804: 207-221.
 132. SCHWENCKFELD C. 1600. Stirpium et Fossilium Silesiae catalogus. Lipsiae.
 133. SCHWENCKFELD C. 1608. Theriotropheum Silesiae. Lignicii.
 134. SERAFIŃSKI W., REMBECKA I., STRZELEC M. 1989. Biometrics and life cycle of *Physa acuta* Draparnaud, 1805 (Gastropoda: Basommatophora: Physidae) under human impact. Folia malac., 3: 139-147.
 135. SERAFIŃSKI W., STRZELEC M. 1995. Przybysz z Nowej Zelandii – *Potamopyrgus antipodarum* (Gray) – w zbiornikach antropogenicznych Górnego Śląska. Proc. XIV Symp. Intern. Assoc. Water Quality, p.: 173-180.
 136. SERAFIŃSKI W., STRZELEC M., CZEKAJ D. 1994. The changes in the freshwater snail fauna in an over - industrialised area in Poland. Walkerana, 7: 11-13.
 137. SERAFIŃSKI W., STRZELEC M., KRODKIEWSKA M., MICHALIK-KUCHARZ A. 1999. Małże (Bivalvia) Górnego Śląska. I. Wyniki badań faunistycznych. Kształtowanie środowiska geograficznego i ochrona przyrody na obszarach uprzemysłowionych i zurbanizowanych, 28: 5-13.
 138. SIEMIŃSKA J. 1956. Hydrobiologiczna i rybacka charakterystyka rzeki Brynicy. Pol. Arch. Hydrobiol., 3: 69-160.
 139. SPRICK J. 1921. Schneckenfunde in Schlesien. Arch. Moll., 53: 252-256.
 140. SPRICK J. 1928. *Phenacolimax kochi* in Schlesien. Arch. Moll., 60: 224-225.
 141. SPRICK J. 1929. Zerstörung schlesischer Schneckenfundstellen. Arch. Moll., 61: 120.
 142. STEINWENDER J. 1939. Zur Molluskenfauna der Bischofskoppe (Oberschlesien). Arch. Moll., 71: 214-216.
 143. STEUSLOFF U. 1935. Ein Beitrag zur Molluskenfauna der Umgebung von Görlitz. Abh. Naturf. Ges. Görlitz, 54: 41-48.
 144. STEUSLOFF U. 1940. Ein Beitrag zur Molluskenfauna von Görlitz: *Vertigo heldi* und *Gyraulus rossmaesleri*. Abh. naturf. Ges. Görlitz, 33: 77-84.
 145. STOBIECKI S. 1880. Spis mięczaków zebranych na Babiej Górze w r. 1879. Spraw. Komis. Fizjogr. AU, 14: 77-78.
 146. STOBIECKI S. 1883. Do fauny Babiej Góry. Spraw. Komis. Fizjogr. AU, 17: 1-84.
 147. STOBIECKI S. A. 1886. Materyjały do fauny W. Ks. Krakowskiego. Spraw. Komis. Fizjogr. AU, 20: 120-161.
 148. STRZELEC M. 1986. Ślimaki (Gastropoda) zbiorników zapadliskowych i powyro-biskowych Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego. Acta biol. Siles., 19: 57-70.
 149. STRZELEC M. 1988. The influence of industrial environment on the distribution of freshwater snails in Uppersilesian Industrial Region. Folia malac., 2: 97-122.
 150. STRZELEC M. 1989. Biometrical variability of *Planorbis planorbis* (L.) in anthropogenic water bodies of Uppersilesian Industrial Region. Folia malac., 3: 159-173.
 151. STRZELEC M. 1992. Fauna ślimaków wodnych projektowanego rezerwatu ornitologicznego „Żabie Doły”. Kształtowanie środowiska geograficznego i ochrona przyrody na obszarach uprzemysłowionych i zurbanizowanych, 4: 44-49.
 152. STRZELEC M. 1993. Zbiorniki zapadliskowe, szczególnie środowisko życia ślimaków wodnych w Górnośląskim Okręgu Przemysłowym. Kształtowanie środowiska geograficznego i ochrona przyrody na obszarach uprzemysłowionych i zurbanizowanych, 9: 31-36.

153. STRZELEC M. 1993. Ślimaki (Gastropoda) antropogenicznych środowisk wodnych Wyżyny Śląskiej. Prace Nauk. UŚ, Nr 1358, ss. 104.
154. STRZELEC M. 1995. Zbiorniki zapadliskowe jako środowisko życia wybranych grup bentosu. Proc. XIV Symp. Intern. Assoc. on Water Quality, p.: 181-190.
155. STRZELEC M. 1999. Effect of the dolomite in bed-rock on the distribution of fresh-water snails in sinkhole ponds of Upper Silesia. Mitt. dtsh. malakozool. Ges., 62/63: 43-48.
156. STRZELEC M. 1999. Wpływ regulacji potoku Pogoria na faunę mięczaków. Kształtowanie środowiska geograficznego i ochrona przyrody na obszarach uprzemysłowionych i zurbanizowanych, 28: 25-32.
157. STRZELEC M. 1999. The effect of elevated water temperature on occurrence of fresh-water snails in Rybnik dam reservoir (Upper Silesia, Poland). Folia malac., 7: 93-98.
158. STRZELEC M. 1999. Effect of artificially elevated water temperature on growth and fecundity of *Potamopyrgus antipodarum* (Gray) in anthropogenic water bodies of Southern Poland. Malak. Abh. Mus. Tierkde Dresden, 19: 265-272.
159. STRZELEC M., JEŹ R. 1998. Ślimaki (Gastropoda) rzeki Trzebyczki na terenie projektowanego rezerwatu „Antoniów” koło Dąbrowy Górniczej. Chrońmy przyr. ojcz., 54: 107-112.
160. STRZELEC M., KRODKIEWSKA M. 1994. The rapid expansion of *Potamopyrgus jenkinsi* (E. A. Smith, 1889) in Upper Silesia (Southern Poland) (Gastropoda: Prosobranchia: Hydrobiidae). Malak. Abh. Mus. Tierkde Dresden, 17: 83-86.
161. STRZELEC M., LEWIN I. 1996. Some data on the distribution and biology of *Ferrissia wautieri* (Mirolli, 1960) in Southern Poland (Gastropoda: Ancyliidae). Mitt. dtsh. malakozool. Ges., 58: 23-26.
162. STRZELEC M., MICHALIK-KUCHARZ A., KRODKIEWSKA M., SERAFIŃSKI W. 1999. Zgrupowania ślimaków w rzece Brynicy i zbiorniku zaporowym Kozłowa Góra. Kształtowanie środowiska geograficznego i ochrona przyrody na obszarach uprzemysłowionych i zurbanizowanych, 27: 35-44.
163. STRZELEC M., SERAFIŃSKI W. 1984. Ślimaki (Gastropoda) zbiorników wodnych powstałych w wyniku eksploatacji górniczej w Górnośląskim Okręgu Przemysłowym. Prz. zool., 28: 185-191.
164. STRZELEC M., SERAFIŃSKI W. 1994. Life cycles of freshwater planorbid snails in anthropogenic water bodies. Acta biol. Siles., 24: 104-117.
165. STRZELEC M., SERAFIŃSKI W. 1996. Population ecology of *Potamopyrgus antipodarum* (Gray, 1843) in recently colonised area: Upper Silesia (Southern Poland). Malak. Abh. Mus. Tierkde Dresden, 18: 75-82.
166. STRZELEC M., SERAFIŃSKI W., KRODKIEWSKA M., CZEKAJ D. 1995. Three new prosobranch snails in the fauna of Upper Silesia. Malak. Abh. Mus. Tierkde Dresden, 17: 215-218.
167. STRZELEC M., SERAFIŃSKI W., STENKO M. 1991. Ślimaki (Gastropoda) wyrobiska popiaskowego w Dzieńkowicach. Kształtowanie środowiska geograficznego i ochrona przyrody na obszarach uprzemysłowionych i zurbanizowanych, 3: 48-52.
168. STUETZE G. 1847. Nachträge zur Molluskenfauna Schlesiens. Jb. Schles. Ges. Vaterl. Kultur, Bd. 1846: 67.
169. SZUDROWICZ R. 1969. O rozmieszczeniu w Polsce interesującego ślimaka *Caecilioides acicula* (Müll.). Prz. zool. 13, 1: 54-57.
170. SŁÓRSKI A. 1883. Materiały do fauny malakologicznej Królestwa Polskiego. IV. Pam.

- Fizjogr., 3: 431-445.
171. TETENS A. 1932. Der letzte Standort der Margaritana im Odergebiet. Abh. nat -forsch. Ges. Görlitz, 31: 97.
 172. THAMM K. 1886. Die Mollusken der Grafschaft Glatz. Jb. Gebirgsver. Grafschaft Glatz.
 173. THAMM K. 1886. Beiträge zur Molluskenfauna des Riesengebirges. Riesengebirge in Wort und Bild, 6.
 174. THAMM K. 1886b. Die Molluskenfauna von Bad Landeck in Schlesien. Nachrbl. dtsch. malak. Ges., 18: 149-151.
 175. THAMM K. 1887. Beiträge zur Molluskenfauna des Riesengebirges. Riesengebirge in Wort und Bild, 7.
 176. TISCHBIEREK M. 1939. Die Tierwelt der Schwefelquellen von Bad Landeck und Bad Ullendorf. Beitr. Biol. Glatzer Schneeberges, 5: 459-481.
 177. TOMASZEWSKI W. 1932. Beitrag zur Kenntnis der Tierwelt schlesischer Bergbäche. Abh. Naturf. Ges. Görlitz, 51: 1-80.
 178. TRUEBSBACH P. 1937. Seltene Clausilien in Deutschland (*Delima ornata* Rossm. und *Strigilecula vetusta* Küster). Arch. Moll., 69: 51-52.
 179. UMIŃSKI T. 1980. Vitrinidae (Mollusca, Gastropoda) Polski. Rozmieszczenie geograficzne i pionowe. Fragm. faun. 25 (1979), 14: 255-282.
 180. URBĄŃSKI J. 1932. Die Molluskenfauna der Babia Góra (Westkarpaten). Arch. Moll., 64: 117-136.
 181. URBĄŃSKI J. 1947. Krytyczny przegląd mięczaków Polski. Ann. UMCS, C, 2: 1-35.
 182. URBĄŃSKI J. 1957. Krajowe ślimaki i małże. Warszawa, ss. 276.
 183. URBĄŃSKI J. 1964. Ślimak winniczek *Helix pomatia* L. – jego systematyka, biologia, znaczenie gospodarcze i ochrona. Ochr. Przyr., 29: 215-254.
 184. VATER G. 1966. *Boettgerilla vermiformis* Wiktor, 1959 (Gastropoda) auch in der Oberlausitz. Abh. Ber. Naturkundemus. Görlitz, 41: 49-50.
 185. VATER G. 1966. *Vitrinobrachium breve* bei Görlitz. Mitt. dtsch. malak. Ges., 1: 127-128.
 186. VATER G. 1966. *Vitrinobrachium breve* (Eér.) und Vitriniden (Gastropoda) in der nächsten Umgebung von Görlitz. Abh. Ber. Naturkundemus. Görlitz, 41: 45-47.
 187. VOHLAND A. 1908. *Uncinaria turgida* (Zglr.) Rossm. in Deutschland. Nachrbl. Dtsch. Malak. Ges., 40: 32-35.
 188. WAGNER A. J. 1895. Die Arten des Genus *Daudebardia* Hartmann in Europa und Westasien. Denkschr. Math. – Nat. Cl. Akad. Wiss., Wien, 62: 609-629.
 189. WAGNER A. J. 1915. Beiträge zur Anatomie und Systematik der Stylommatophoren aus dem Gebiete der Monarchie und der angrenzenden Balkanländer. Denkschr. Math. – Nat. Cl. Akad. Wiss., Wien, 91: 429-498.
 190. WEIGEL J. A. V. 1806. Geographische, naturhistorische und technologische Beschreibung der souverainen Herzogthums Schlesien. X Theil. Faunae silesiacae prodromus. Verzeichniss der Thiere, die in Schlesien bisher entdeckt und bestimmt sind. Berlin, ss. X + 358.
 191. WEISE A. 1884. Über das Vorkommen der Gehäuseschnecken und Muscheln in der Südlichen Oberlausitz. SB u. Abh. naturwiss. Ges. Isis. Dresden, 1883: 102-104.
 192. WIKTOR A. 1956. Fauna mięczaków masywu Sobótki. Pr. Kom. Biol. PTPN 18, 5: 1-65.
 193. WIKTOR A. 1959. Mięczaki strefy przełomów pod Książem koło Wałbrzycha. Pr. Kom. Biol. PTPN 19, 6: 1-35.
 194. WIKTOR A. 1959. *Boettgerilla vermiformis* n. sp. (Mollusca, Pulmonata) Commun. Poznań Soc. Fr. Sci. Dept. Math. – Nat. Sci., 4: 2.

195. WIKTOR A. 1960. Wyspowe stanowiska świdrzyka *Delima (Alpidelima) ornata* Rossm. w Polsce i potrzeba ich ochrony. Pr. Kom. Biol. PTPN, 19: 399-407.
196. WIKTOR A. 1960. Description of *Boettgerilla vermiformis* Wiktor (Mollusca: Pulmonata). Bull. Soc. Amis. Sci. Lett. Poznań, D, 1: 151-160.
197. WIKTOR A. 1961. Materialien zur Kenntniss der Gattung *Boettgerilla* Simroth. 1910 (Gastropoda: Limacidae). Ann. zool., 19: 125-145.
198. WIKTOR A. 1964. Mięczaki Ziemi Kłodzkiej i gór przyległych. Pr. Kom. Biol. PTPN 29, 1: 1-132.
199. WIKTOR A. 1964. Interesująca fauna mięczaków na Górze „Milek” w Górach Kaczawskich. Chrońmy przyr. ojcz., 20: 20-26.
200. WIKTOR A. 1966. Nowe dla Polski ślimaki nagie z rodzin Limacidae i Milacidae (Gastropoda). Fragm. faun. 13, 19: 333-335.
201. WIKTOR A. 1972. Współczesne mięczaki rezerwatu Muszkowicki Las Bukowy i okolic. Ochr. Przyr., 37: 127-134.
202. WIKTOR A. 1973. Die Nacktschnecken Polens – Arionidae, Milacidae, Limacidae (Gastropoda, Stylommatophora). Monogr. Fauny Polski, 1, ss. 182. + 97.
203. WIKTOR A. 1989. Limacoidea et Zonitoidea nuda – Ślimaki pomrowokształtne (Gastropoda: Stylommatophora). Fauna Polski, 12, ss. 207.
204. WIKTOR J., WIKTOR A. 1968. Charakterystyka fauny mięczaków polskiej części Karkonoszy, ze szczególnym uwzględnieniem Karkonoskiego Parku Narodowego. Ochr. Przyr., 33: 193-214.
205. WOHLBEREDT O. 1893. Nachtrag zu dem Verzeichniss der in der Preussischen Oberlausitz vorkommenden Land- und Wassermollusken von R. Peck. Abh. Naturf. Ges. Görlitz, 20: 167-189.
206. ZAĆWILICHOWSKA K. 1965. Benthos in the litoral of the Goczalkowice reservoir in 1958 - 1959. Acta hydrobiol., 7: 83-97.
207. ZAĆWILICHOWSKA K. 1965. Benthos in the litoral of the Goczalkowice reservoir in 1960. Acta hydrobiol., 7: 155-165.
208. ZAĆWILICHOWSKA K. 1965. Benthos in the profundal of the Goczalkowice reservoir in 1959 - 1960. Acta hydrobiol., 7: 167-178.

BIBLIOGRAPHY OF RECENT MALACOFAUNA OF THE SILESIA (1600 – 2000)

SUMMARY

Bibliography of recent malacofauna of the Silesia contains all scientific papers about the occurrence and distribution of molluscs on the territory of Silesia in historical borders. Since 1600 when Schwenckfeld has published the first paper including the informations on some molluscs, no less than 208 scientific papers of 44 Polish and 54 German malacologists have been appeared, from which 71 in Polish, 100 in German, 34 in English and 3 in Latin.

The popularised scientific articles are in the Bibliography not inserted.

A short survey of history of malacological studies in Silesia is presented as well.

DIE BIBLIOGRAPHIE DER REZENTEN MOLLUSKENFAUNA SCHLESIENS (1600 – 2000)

ZUSAMMENFASSUNG

Die Bibliographie der Arbeiten über die Mollusken Schlesiens erfasst alle wissenschaftliche Publikationen die das Vorkommen der rezenten Molluskenfauna sowie der einzelnen Arten in das Territorium Schlesiens in historischen Grenzen betreffen. Seit 1600, wenn die erste Arbeit von Schwenckfeld, die vereinzelte Informationen über die Schnecken und Muscheln gegeben hat, erschienen wurde, 208 wissenschaftlichen Arbeiten von 44 polnischen und 54 deutschen Malakologen publiziert werden (davon 71 in polnisch, 100 in deutsch, 34 in englisch und 3 in lateinisch).

Centrum Dziedzictwa
Przyrody Górnego Śląska

Sygn.....515/4.....

Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska zostało powołane Zarządzeniem Nr 204/92 Wojewody Katowickiego z dnia 15 grudnia 1992 r. do badania, dokumentowania i ochrony oraz prognozowania stanu przyrody Górnego Śląska. Z dniem 1 stycznia 1999 r. Centrum jest samorządową jednostką budżetową, przekazaną województwu śląskiemu Rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 listopada 1998 r.